

MOLLA İBRAHİM EFENDİ VE AİLESİNİN İLMİ KİŞİLİĞİ

Scientific Personality of Mollah Ibrahim Effendi and His Family

Serdar KARABULUT*

Özet

XIX. yüzyılda Palu bölgesi çok sayıda dini şahsiyetler yetiştirmiştir. Bu yüzyılda bölge tasavvuf tarikatların etkisine girmiş ve bu alan üzerine eğitim veren dini şahsiyetlerin irşat faaliyetlerine sahne olmuştur. Özellikle bölgede hâkim olan tasavvuf tarikatlarının başlıcalarını Kadiriye ve Nakşibendîlik oluşturmaktaydı. Ancak tasavvuf alanı üzerine eğitim veren dini şahsiyetler dışında Klasik Osmanlı medresesi usulüne göre uzun yıllar farklı şehirlerde eğitim görerek icazetname almış ve bu usul üzerine eğitim veren birçok müderrise rastlamak mümkündür. Nitekim Molla İbrahim b. Molla Mehmet Efendi bu müderrislerin en önemlilerinden biridir. Molla İbrahim Efendi doğduğu Kayahisar (Ropîn) Köyü'nde öğrenci yetiştirmiştir. Zaman sürecinde ilmi değerinin farkına varılmış Palu'nun çevre köyleri başta olmak üzere o dönemde Dicle ve Lice kazalarının köylerinden de pek çok kişi kendisinden ilim tahsil etmiştir. Molla İbrahim Efendi, Kur'an-ı Kerim öğretimi, Tefsir, Hadis, Fıkıh alanları üzerine dersler vermiştir. Bu alanlara ait Osmanlıca yazılmış kendisine ait eserleri günümüze ulaşmıştır. Molla İbrahim Efendi'nin vefatından sonra oğlu Molla Hacı Reşit Efendi, babasından devraldığı ilmi yöntem üzerine öğrenci yetiştirmeyi sürdürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Nakşibendîlik, Molla İbrahim Efendi, Medrese, Molla Hacı Reşit Efendi, Tasavvuf

Abstract

In the XIX. century Palu region has raised a large number of religious figures. In this century, the region has been influenced by Sufi religious orders and has witnessed the spritual and ethic guidance activities of religious figures who have provided training on this area. In particular, the principals of the Sufi orders who ruled the region were the Qadiriyya and Naqshbandi. However, apart from the religious figures who teach on the Sufi area, according to the Classical Ottoman madrassah tradition, it is possible to find many mudarrises who have been educated and ratified in different cities for many years and who have provided training on this method. As a matter of fact, Mollah Ibrahim b. Mollah Mehmet Effendi is one of the most important of these mudarrises. Mollah Ibrahim Effendi has raised students at Kayahisar (Ropîn) Village where he was born. In time span, his sceintific value has been noticed and many people from villages of Dicle and Lice subprovinces, particularly from nearby villages of Palu, have learned science from him. Mollah Ibrahim Effendi has provided training on Koran, and in the areas of Interpretation, Hadith, Islamic Law. Works of him written in Ottoman on these fields have reached today. After the death of Mollah Ibrahim Effendi, his son, Mollah Hadji Reşit Effendi has continued to raise students with the method he has taken over from his father.

Key Words: Naqshbandi cult, Mollah Ibrahim Effendi, Madrasa, Mollah Hadji Reşit Effendi, Sufism

* MEB Yatılı Bölge Ortaokulu, Müdür Yardımcısı, mirdaskara@gmail.com

Giriş

Palu bölgesinde eskiden var olan en önemli tasavvuf tarikatlarından biri Kadirilik'ti. XIX. yüzyıla girildiğinde Kadirilik tarikatı etkisini yitirmiştir. Nitekim Nakşî/Halidilik tarikatı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde etkili olmuştur. Bu dönemde Mevlana Halidi Bağdadi'nin halifesi Şeyh Ali Sebti Hazretleri Palu'ya gelerek Nakşî/Halidi gelenek üzerine bölgeyi irşat etmiştir (Karabulut 2018:162). Şeyh Ali Sebiti Hazretleri'nin tesiri ile Nakşî/Halidi gelenek üzerine Şeyh Mahmut Samini Hazretleri¹, Seyyid Ahmet Çapakçuri², Şeyh Abdullah Melakani³, Şeyh Hacı Yasin Efendi başta olmak üzere pek çok halife yetişmiştir (Karabulut 2014:159). Bu Halifeler Ali Sebti Hazretleri'nin tasavvuf ekolünü devam ettirmişlerdir. İslam dininin tasavvufi yönü dışında Palu sancağında klasik Osmanlı medresesinde eğitim gören birçok molla, müderris ve din âlimi de mevcuttu. Nitekim Palu ulemasının önemli bir kesimi Harput, Diyarbakır ve çevre vilayetlerde klasik medrese üslûne göre eğitim görmüşler ve eğitim gördükleri yerlerden icazetname almışlardır. Nitekim XIX. yüzyılda Palu sancağındaki din âlimlerini iki ayrı kategoriye ayırmak mümkündür. Birinci grup dinin tasavvuf boyutu ile ilgilenmişler ve toplumu bu yolda irşat etmişlerdir. İkinci gruptaki dini şahsiyetler Tefsir, Fıkıh, Hadis, Kur'an-ı Kerim kıraati başta olmak Osmanlı klasik medresesinde uzun yıllar eğitim gördükleri gibi bu usul üzerine öğrenci yetiştirmişler ve İslam dininin bazı meselelerinin anlaşılması içinde eser telif etmişlerdir.

¹ M.1812 yılında Palu'ya bağlı Hun (Beyhan) Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Seyyid olup büyük dedesi Seyyid Yusuf Pir Bab, Bağdat'tan Mardin'in Derik İlçesi'ne, oradan da Palu'nun Hun (Beyhan) Köyü'ne yerleşmiştir. Mahmud Samini Hazretleri M.1896 yılında vefat etmiştir. Türbesi Palu'da Meydan Mezarlığı'ndadır. Süleyman, Yapıcı, Palu Tarih-Kültür-İdari ve Sosyal Yapı, Anıl Matbaa ve Ciltevi Ankara, 2004, s.220-223

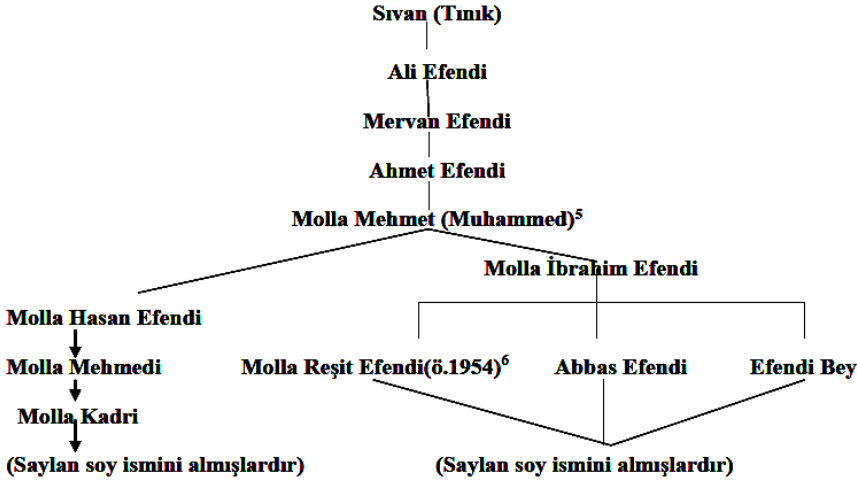
² Şeyh Ahmed Çapakçuri, 1830 tarihinde Bingöl merkeze 20 km. mesafede bulunan Kur (Dikme) köyünde dünyaya gelmiştir. Atalarının Bağdat veya Şam bölgesinden Bitlis vilayetine, oradan da Çapakçuri'ye geldikleri rivayet edilir. Babasının adı, Muhammed Şemseddin, dedesinin adı ise Abdülhamid'dir. Abdülhamid'in babasının adı Mirzeddin Efendi, onun babasının adı ise Arif Efendi'dir. Bkz. Muhammed İhsan Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Mânevî Cihad*, Oğuz Yayınları, İstanbul, 1998, s.117; Şeyh Ahmed Çapakçuri Efendi, 12 yaşlarında Palu'ya gelip Şeyh Ali Sebti'nin yanın da ilim tahsil etmiştir. Gördüğü bu maddî ve manevî destek ile ilgi ve alaka karşısında kısa zamanda ilim yolunda yükselerek ilmî icazetini alır. Ardından Şeyh Ali Sebti'nin kontrolünde tarikat yolunda manevî eğitim olarak da kabul edilen seyr u sülûkünü tamamlar ve şeyhi kendisine tarikat yolunda irşad faaliyetlerinde bulunma ve tarikatı yayma anlamına gelen halifelik görevini de verir. Bkz. Mehmet Şirin Ayış, Şeyh Ahmed Çapakçuri ve Mektupla İrşad Örneği, *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, Ankara, sayı:1, 2016, s.15

³ Şeyh Abdullah Efendi, Bingöl İli Solhan İlçesi'ne bağlı Melekan Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Male Kal'ın altıncı kuşaktan torunlarından. O da diğer kardeşleri gibi medrese tahsili görmüş, bölgede bilinen şekli ile molla olarak hayatını devam ettirip el emeği ile geçinen bir kimsedir. Kendisi aynı zamanda toplumda mütevazı ve takva sahibi bir zat olarak tanınmıştır. O güne kadar çevrelerinde ilmî faaliyetleri ile tanınan ve bilinen aile, Şeyh Abdullah Efendi'nin Şeyh Ali Sebti ile tanışması sonrasında yeni bir sürece girmiştir. Aile, yeni süreçte artık Şeyh Ali Sebti ile beraber bölgede Hâlidî-Nakşî geleneğin temsilcisi olarak ilmî tedrisat ile tasavvuf ve tarikat hizmeti de yapmaya başlamıştır. Bkz. Hüseyin Abdullah Akdeniz, *Melekan Şeyhleri*, İtaki Kitabevleri, Malatya, 2009, s. 12-20

1. Molla İbrahim Efendi 'nin Bilinen Aile Ensabı

Molla İbrahim b. Molla Mehmet Efendi'nin ailesi çok eski bir tarihte Bağdat Şehri'nden göç ederek bugünkü Bingöl İli sınırları içerisindeki Sivan (Servi) nahiyesini Tınık bölgesine yerleşmiştir (Karabulut 2017: 266). Sivan Nahiyesi ve Tınık bölgesi Akkoyunlu Devleti döneminde Palu'ya bağlıydı. Çaldıran seferi sonrasında bölge Osmanlıların idari taksimat gereğince oluşturdukları Palu Hükümeti'nin sınırları içerisindeydi. Özellikle Palu'nun fethi esnasında Dicle, Eğil, Sivan bölgelerinden pek çok aile Palu'nun fethine iştirak etmiştir. Bu fethi iştirak eden aile fertlerine Palu Beyi Cemşid b. Rüstem Bey tarafından yaylaklar ve köyler tevcih edilmiştir Nitekim Molla İbrahim Efendi'nin atalarına da Kayahisar Köyü (Ropîn)⁴ yaylak olarak verilmiştir. Sivan (Servi) nahiyesinin Tınık bölgesinde ikamet ederek çoğalan aile büyükleri uzun süre Kayahisar Köyü'nü yaylak olarak kullandıktan sonra aile fertlerinin bir kısmı Kayahisar Köyü'ne yerleşmişlerdir. Ailenin Tınık bölgesinden ne zaman Kayahisar Köyü'ne gelip yerleştikleri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak aynı soya mensup amcazade ailelerin günümüzde halen Sivan (Servi) nahiyesinin Tınık bölgesinde ikamet ettikleri bilinmektedir. Molla İbrahim Efendi'nin bilinen soy kütüğü Molla İbrahim b. Molla Mehmet b. Ahmet b. Mervan b. Ali şeklindedir.

Şekil.1: Ailenin Bilinen Soy Kütüğü

5 6

⁴ Eskiden Elazığ İli Arıcak İlçesi'ne bağlı olan bu köy günümüzde Palu İlçesi'ne bağlanmıştır.

⁵ Molla İbrahim Efendi'nin yazdığı H.1299 /M.1882 tarihli el-yazması tecvid kitabında İbrahim veledi Muhammed (Muhammed oğlu İbrahim) şeklinde okunmaktadır. Sözlü olarak aile büyüklerinden nakledilen bilgilere göre ise babasının ismi Mehmet'tir. Osmanlıca dilinde Mehmet ve Muhammed isimleri çoğu zaman birbirinin muadili (birbirinin yerine) olarak kullanılmaktadır.

⁶ Molla Reşit Efendi'nin Molla İbrahim, Molla Hüseyin, Molla Yusuf, Molla Emin, Fatma Hanım ve Zariife Hanım adlı altı çocuğu olmuştur. Çocuklarından Molla Hüseyin bin Molla Reşit Efendi'nin çocukları ise Molla Mustafa, Molla Sadık, Zülküf Efendi, Abdulmecit Efendi ile kız

2. Molla İbrahim Efendi'nin Eğitimi

Molla İbrahim b. Molla Mehmet Efendi Kayahisar (Ropîn) Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi kesin olarak bilinmese de 1800' lu yıllarda muhtemelen doğmuştur. İlk eğitimini babası Molla Mehmet Efendi'den almıştır. Daha sonra Diyarbakır Ulu Cami Medresesi'nde klasik Osmanlı Medresesi üslûne göre eğitim gördükten sonra burada icazetname almıştır. Bir dönem Kilis İli'nde müderrislik yaptığı bilinmektedir. Daha sonra tekrar Diyarbakır Ulu Cami Medresesi'ne dönerek burada müderris olmuştur. Molla İbrahim Efendi Diyarbakır Ulu Cami Medresesi'nde müderrislik yaptığı dönemde Fıkıh, Tefsir ilimleri başta olmak üzere farklı alanlara ait Osmanlıca eserler kaleme almıştır. Kendisine ait el yazması eserlerin önemli bir kısmı aile efradının elindedir.

Nitekim Molla İbrahim Efendi H.1274/M.1858 tarihinde kaleme aldığı iki ciltlik Şafii Fıkıhı (Envar) kitabı en bilinen ve tanınan eseridir. Molla İbrahim Efendi uzun süre müderrislik yaptıktan sonra Kayahisar Köyü'ne dönmüş evini medreseye çevirerek Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kur'an-ı Kerim kıraati öğretimi üzerine dersler vererek öğrenci yetiştirmiştir. Bu dönemde ilmi değerinin farkına varılmış; Palu Sancağı'nın Kambertepe (Kedak), Erimli (Veşin), Andılar (Saguna) köyleri başta olmak üzere Dicle, Lice Kazaları'nın köylerinden pek çok kişi kendisinden ilim tahsil etmiştir (Molla İbrahim 2018: 4)

3. Molla Hacı Reşit b. Molla İbrahim Efendi (M.1852-1954)

Molla İbrahim Efendi'nin (ö.1954) birkaç evladı olmuş evlatları arasında Molla Hacı Reşit Efendi (ö.1954) diğer kardeşlerine göre dini kişiliği ile ön plana çıkmıştır. Molla Hacı Reşit Efendi, babası Molla İbrahim Efendi'nin devraldığı medrese kültürünü devam ettirmiştir. Hacı Reşit Efendi uzun süre kendi Köyü'nde imamlık yapmıştır. Molla Hacı Reşit Efendi (ö.1954), kendi döneminde çeşitli âlimlerden ilim istifade etmiştir. Palu Müftüsü Şeyh Hasan Naki b. Şeyh Ali Sebtî Efendi'den⁷(M.1843-1918) inabe almıştır. Kendisine halifelik verdiği de rivayet olunmuştur (Yapıcı 2013: 246). Nitekim dönemin önemli Nakşî/ Halidi âlimlerinden biri olan Şeyh Hacı Yasin Efendi'den de tasavvuf ilmi üzerine eğitim görmüştür. Şeyh Hacı Yasin Efendi kendisine bir imame (sarık) hediye etmiştir. Molla Hacı Reşit Efendi M.1932 yılında Hacca

çocukları Gülşan Hanım, Nazife Hanım'dır. Molla Mustafa b. Molla Hüseyin b. Molla Reşit Efendi'nin çocukları ise Mehmet Reşit b. Mustafa, İshak b. Mustafa, Gıyasettin b. Mustafa, Musa b. Mustafa, Harun b. Mustafa ile Havva, Halime, Hatun ve Mürşide hanımlardır.

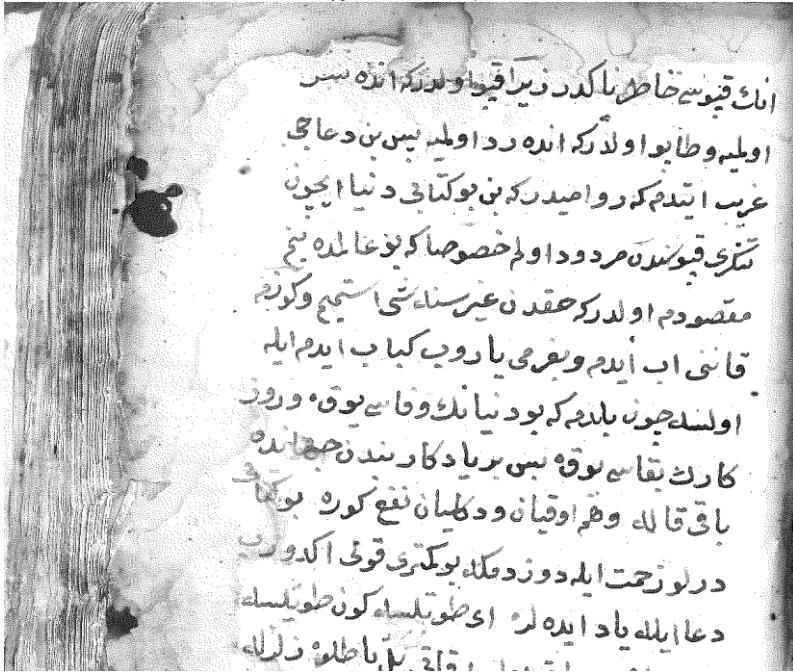
⁷Bilgi ve liyakat bakımından kendi döneminde müceddit olan Şeyh Hasan Efendi (ö.1918) uzun süre Palu Müftülüğü görevinde bulunmuştur. Şeyh Hasan Efendi medrese tahsilini 12 yaşına kadar babası Şeyh Ali Sebtî Hazretleri'nin yanında İbلاhiyye Medresesi'nde Palu'da tamamladı. Daha sonra Diyarbakır Lice İlçesi'ne giderek Molla Muhammed'in Medresesi'nde okudu. Oradaki eğitimini tamamladıktan sonra Meneşkurt Kazası'na giderek Molla Ahmet'in yanında eğitim aldı sonra Muş Vilayeti'nde Muş Medresesi'nde tedrisatına devam etti. Oradan da ayrılarak Göynük (Agnit) Nahiye Müderrisi Molla Feyzullah Hacıyanlı'nın yanında tedrisatını ikmal ederek icazetini ondan almıştır. İcazeti aldığı tarih H.1297 (M.1879-1880) yılına tekâmül etmektedir. Bkz. Sebahattin Çani, *Ulema'una mine'l müderrisin fi'l karni'l aşriyye*, İstanbul, 2013, s.29.

gitmiştir. Ömrünün son yıllarında kendisini ibadete vermiştir. Hacı Reşit Efendi M.1954 yılında vefat etmiş ve Kayahisar (Ropin) Köyü'ne defin edilmiştir.

Sonuç

XIX. yüzyılda Palu'daki mutasavvıf ve ulemanın önemli bir kısmı Osmanlı klasik medresesinde eğitim görerek farklı şehirlerden icazetname almışlardır. Bu yüzyılda bölgede Nakşibendilik ve Kadirilik tarikatlarının prensipleri toplum tarafından benimsendiği gibi bu tarikatların toplum üzerinde dini hâkimiyetleri söz konusuydu. Tasavvuf tarikatları dışında klasik Osmanlı medresesi usulüne göre Tefsir, Fıkıh, Kur'an-ı Kerim kıraati öğretimi ilimleri üzerine öğrenci yetiştiren çok sayıda molla ve müderris de mevcuttu. Molla İbrahim b. Molla Mehmet Efendi bunlardan biridir. Molla İbrahim Efendi gerek ilmi ile gerekse kendisinden sonra bıraktığı medrese ekolü ile çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Molla İbrahim Efendi öğrenci yetiştirmekle kalmamış İslam ümmetine faydalı olmak amacıyla eserler kaleme alarak sonraki nesillere miras bırakmıştır. Nitekim o dönemde eser telif eden sayılı ilim adamlarından da biridir. Kendisinden sonra ailesinin dini alanda iyi yetişen aile fertleri tarafından Molla İbrahim'den devralınan medrese kültürü oğlu Molla Hacı Reşit Efendi (ö.1954) başta olmak üzere devam ettirilmiştir.

Ek:1. Molla İbrahim Efendi'nin ailesinin elindeki eserde kitap yapma amacının Osmanlıca sayfası ve Türkçesi

Okunuşu

Onun kapısı hatırına dur ki zira kapu oldur ki onda sır olmiyan ve tapu olar ki onda red olmiya pes ben duacı garip ettim ki revamıdır ki ben bu kitabı dünya içün Tengri⁸ (Allah) kapısından merdûd olam hususa ki bu âlemde benim maksudum oldur ki haktan gayrısına şey etmiyem ve gözümün kanını ab⁹ edem ve bağrımı yarup kebab edem eyle olsa çün bildim ki bu dünyanın vefası yok ve (Ruz-i Kâris)¹⁰ bekası yok bes bir yadigâr benden hayatta baki kala ve hem okuyan ve dinlayan nefe'e¹¹ göre bu kitabı dürlü zahmet ile düzdüm ki bu kemteri¹² Kula eydurup dua ile yâd edeler

Ek:2. Molla İbrahim Efendi'nin ailesinin elindeki Osmanlıca eserde (Tühfeti Esmâ'l Rahman bölümü) Allah'ın en güzel isimlerinin açıklandığı sayfalar

Ek:3. Molla İbrahim b. Molla Mehmet (Muhammed) Efendi'nin yazmış olduğu H.1299/M.1882 tarihli el-yazması Tecvid (Kitabu't-Tecvidi'l Kur'an) kitabının son sayfası

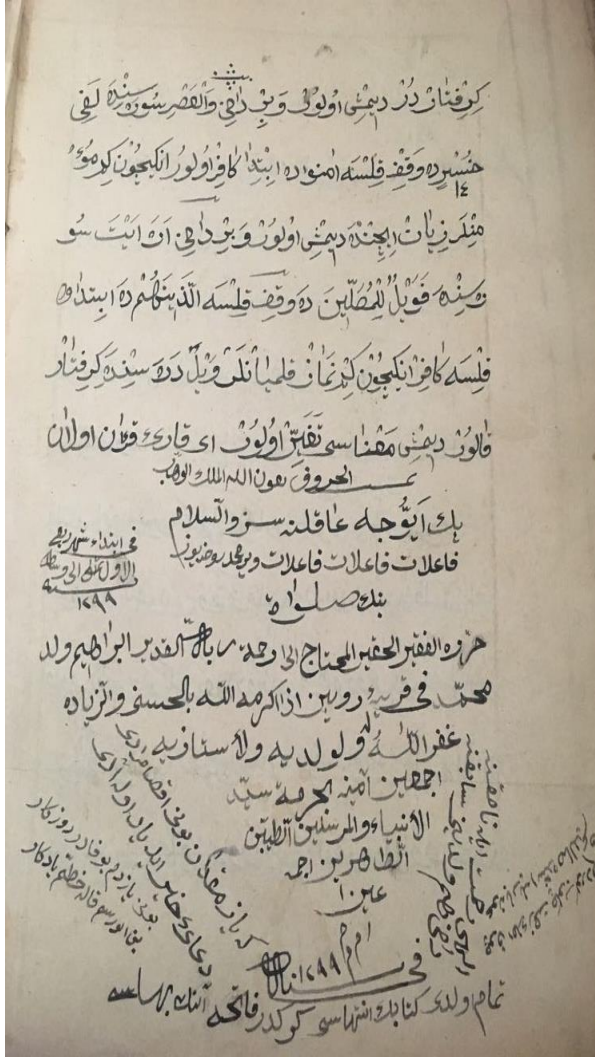
⁸ Tengri (Allah) şeklinde okunan kelime Tekzi şeklinde de okunabilmektedir.

⁹ Ab kelimesi eski Türkçe de su demektir.

¹⁰ Rûz-i Karis; dünyadaki günler anlamına gelmektedir.

¹¹ Nefe-ê : Fayda görmek anlamına gelmektedir.

¹² Kemteri, kelimesi aciz eksik noksan anlamında kullanılmaktadır.

Molla İbrahim b. Molla Muhammed Efendi'nin 1299/M.1882 tarihli el-yazması Tecvid kitabının son sayfasının okunuşu

Giriftardur¹⁴ demiş olur ve bir dahî ve'l Asr süresinde **لَقِيَ خُسْرًا** vakıf kılrsa (vakfi kılrsa) **أَمَنُوا** (âmenû) da ibtida kâfir olur onun niçün (onun için) ki Mümînler ziyan içinde demiş olur bir dahî Erâeyte süresinde **فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ** de vakıf kılrsa **هَمَّ الَّذِينَ** da ibtida kılrsa kâfir onun için namaz kılmayanlar veylun (**وَيْلٌ**) de desinder giriftar kâlur demiş manası tâgâyyur olur ey Kâri'ul Kur'an olan ânıl hûrûfî âvnullahil (âvn-i Âllahümme) mülkîl vehhâb.

¹³ Molla İbrahim b. Molla Mehmet Efendi'ye ait H.1299/M.1882 tarihli Kitabı't Tecvidi'l Kur'an (Kur'an-ı Kerim Tecvid Kitabı) adlı eserin orjinal nüshası Molla İbrahim Efendi'nin torunlarından olan İshak Saylan Hoca'dadır.

¹⁴ **كِرِفْتَارٌ** , Giriftar kelimesi , Tutulmuş ,Yakalanmış, anlamına gelmektedir.

Bin ayyuca (ayca) âkılanasız ves selâm.

Faîlatun Faîlatun Faîlatun vere Muhammed'e (s.a.v) her yüz bin sâlâvat

Hârrerehu'l hakiru'l fakîru'l muhtaçu ilâ râhmeti (Rehmeten) râbbihi'l kâdir İbrahim veledi Mehmet (Muhammed) fî Kârye-i Ropîn (Kayahisar Köyü)¹⁵ iza kerrâmellahu bi'l hüsnâ vezziyade gâfferellahu velî valideyhi ve'l ustazeyhi ecmeîn Âmîn bi hürmeti seyyidi'l enbiya-i vel murselinel tayyibinel tahirinel ecmeîn

Fi sene H.1299/M.1882

Tamam, oldu, kitabın intihasıdır, gider Fatiha onun bahası

Fatiha dır ki bizi yad eyleyen Hâlıkı (Hâlıkın: yaratıcı) narından azad eyleye

Fi Şehri Rebiul Evvel 15, Fi sene H.1299/M.1882 (Molla İbrahim 2018: 29).

Molla İbrahim b. Molla Muhammed Efendi'nin 1299/M.1882 tarihli el-yazması Tecvid kitabında Kıraat-i Seb'a ve aşere imamlarından bahsettiği varaklar ve Türkçesi

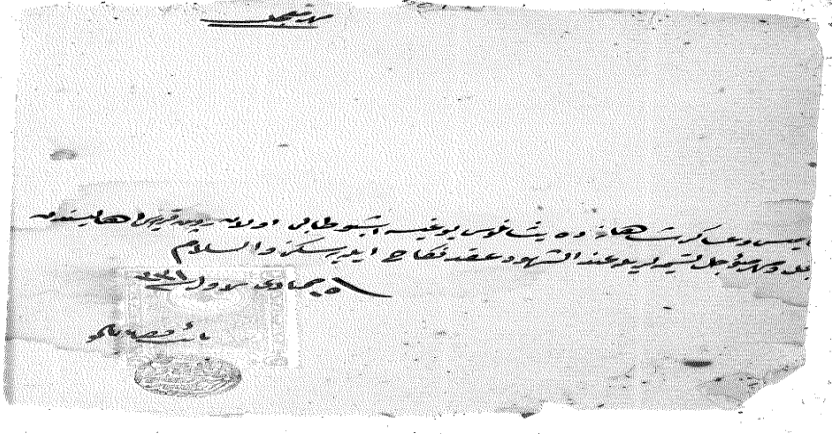
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ زَقْدَرُ وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ مَشِیْعُ دُورُ
عَدْدَانُ مَدَانِ بِیْهِ مَقَامُهُ مَدْحُورُ دُورُ دُورُ
دُورُ وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ جَلِیْلُ دُورُ دُورُ
بِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ حُورُ دُورُ دُورُ
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ اَبْدَانُ دُورُ دُورُ
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ اَبْدَانُ دُورُ دُورُ
اَبْدَانُ

اَبْدَانُ شَیْخُ عَالِمُ دُورُ دُورُ
عَالِمُ دُورُ دُورُ
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ اَبْدَانُ دُورُ دُورُ
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ اَبْدَانُ دُورُ دُورُ
وَبِیْهِ دُخْرُ مَدَانِ اَبْدَانُ دُورُ دُورُ

¹⁵Ropîn Köyü (قَرْیَةُ رُوبِیْن) Osmanlı Devleti döneminde bu isimle anılan köy günümüzdeki Kayahisar Köyü' dür

Biri dahî Meddî Lâzım dur ve bir dahî Meddî Müşbe'a (Müşbag)¹⁶ dūr. Med'dan murâd bu makâm da med harfleri dūr ki Vav (و) dūr, Ya (ی) dūr ve Elif (ا) dūr ziyade çekilur Hemze'ye uğradığı için yahut sakîn harfe uğradığı için bilsek ki Meddî Mûttasıl ve Meddî Mûnfasil'ı gayet de uzun idan demiş dur ki Naffun ravisu dur, ve dahî Şeyh Hamze'dur ve bu ikisinden meddî az idan Şeyh Âsım¹⁷ dur ki hâfsa (hâfs) ona tabi ravisudur ve Şeyh Âsım'dan meddî az idan Şeyh İbn-i Âmir¹⁸ dur ve Şeyh Kîsa-î dur ve ikisinden meddî az idan Şeyh Amrev (Amr)¹⁹ dur (Molla İbrahim 2018: 13).

Ek. 4: Palu Kâdısı (Naib) tarafından Molla Hacı Reşit Efendi'ye (ö.1954) M.1905-1925 yılları arasında gönderilen nikâh kıyma emri ve yetkisi

Okunuşu

ise âsakir-i şahanede nişanlısı yoksa iş bu talibi olan Ropîn karyesi (Kayahisar Köyü) ahalisinden Mihri Mueccel şeriyeleriyle âni'l şuhûd âkd-ı Nikâh eylersiniz ves selam.

Naib (Kadı) Kasaba-i Palu

Mühür

Seyyid ??²⁰ b. Yunus

323 (H.1323/M.1905)

¹⁶ Müşbe'a (Müşbag) kelimesi; yani *Nefsi* anlamına gelmektedir.

¹⁷ Şeyh Âsım diye bahse konu olan kişi Kûfelilerin kıraat âlimi Âsım b. Ebî'n-Necûd Behdelyye (ö. 127/745)'dir. Bkz. Nesrişah Saylan, "Tabersî Tefsirinde Hz. Ali'ye Nisbet Edilen Kıraatlerin İncelenmesi, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*", Ankara, sayı:87, 2018, s. 11

¹⁸ Şeyh İbn-i Âmir diye bahse konu olan kişi Şamlıların kıraat âlimi, Abdullâh b. Âmir el-Yahsubî (ö. 118/736)'dir. Bkz. Saylan, *a.g.m.*, s.11

¹⁹ Şeyh Amrev (Amr) ismi zikredilen kişi Basralıların kıraat âlimi, Ebû Amr b. el-A'lâ (ö. 154/771)'dir. Bkz. Saylan, *a.g.m.*, s.11

²⁰ Mührün bu kısmı belge üzerinde silik olduğundan tam okunamamıştır. Kadının (Naib) mühür tatbik tarihi H.1323/M.1905 yılına aittir. Yani Palu kadısının göreve başlama tarihi M.1905 tarihidir. Ropîn Köyü'ne (Kayahisar) gönderilen nikâh kıyma emri M. 1905 tarihi veya bu tarihten sonra gönderildiği kesindir.

KAYNAKÇA

AKDENİZ, Hüseyin Abdullah (2009), *Melekan Şeyhleri*, İtaki Kitabevleri, Malatya.

AYIŞ, Mehmet Şirin (2016), “Şeyh Ahmed Çapakçurî ve Mektupla İrşad Örneği”, *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1, s.11-34.

ÇANİ, Sebahattin (2013), *Ulema'una mine'l müderrisin fi'l karni'l aşriyye*, İstanbul.

KARABULUT, Serdar (2017), “Şeyh Alâeddin İbn-i Şeyh Pir Vakfiyeyi Tarihiyesi Üzerine Bir İnceleme”, *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.V, Sayı:9, s.263-278.

KARABULUT, Serdar (2014), Şeyh Ali Sebiti el-Palevi, Altın Kalem Yayınları, İzmit.

KARABULUT, Serdar (2018), “Şeyh Ali Sebtî ve Palu Çevresinde Hâlidiliğin Yayılmasındaki Yeri”, *Akademik İslam Araştırmaları Dergisi*, Sayı:4, s.145-176.

MOLLA İBRAHİM b. Molla Mehmet (2018), *Kitabu't-Tecvidi'l Kur'an*, Çev./Trans. Serdar Karabulut, İstanbul.

OĞUZ, Muhammed İhsan (1998), *Tasavvuf Yolunda Mânevî Cihad*, Oğuz Yayınları, İstanbul.

SAYLAN, Nesrişah (2018), “Tabersî Tefsirinde Hz. Ali'ye Nisbet Edilen Kıraatlerin İncelenmesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı:87, s.9-22.

YAPICI, Süleyman (2013), *Harput Âlim-Müellif ve Mutasavvıfları*, c.I, Ankara.

YAPICI, Süleyman (2004), *Palu Tarih-Kültür-İdari ve Sosyal Yapı*, Anıl Matbaa ve Ciltevi Ankara.